De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden versonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE** van **De Heraut**, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 24 Juli 1892. N°. 761.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* 1.20. Afzonderlijke nommers aan het Bureel 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postkantoren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elken regel meer 16 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

„De Heere is aan allen goed."

De Heere is aan allen goed, en zijne barmhartigheden zijn over alle zijne werken.
Ps. 145 : 9.

Ons hart is gedurig geneigd tegen den Heere onzen God in opstand te komen. Zoo werkelijk in opstand, dat we Hem, o, zoo gaarne, al ware het slechts voor één enkelen dag, de teugels van zijn Albestier uit handen zouden willen nemen, ons inbeeldende, dat wij tal van dingen veel beter zouden inrichten en veel doeltreffender besturen, dan God het doet.

Dat kunnen we dan wel niet, want zijns is de macht, en ons kleeft de machteloosheid aan. Maar dat neemt niet weg, dat de zin er toe toch in ons zou zijn. Als we maar konden. Meer nog, dat vaak ergernis door onze ziel trekt, als we waarnemen, wat God doet, en er geen antwoord zelfs volgt op de duizenderlei vragen, die gedurig in ons ontevreden en geërgerd hart oprijzen.

Sterk komt dat gevoel reeds in ons op, als de Heere ons in ons eigen levenslot te na komt. Dan hebben we onze plannen en uitzichten voor de toekomst. Soms zelfs van zeer heiligen en ernstigen aard. Al toch wat zondig en zeltzuchtig is, laten we nu liefst rusten, omdat bij al zulke overleggingen en voornemens de consciëntie tusschenbeide treedt, ons terugwerpt in zichzelven, en daardoor God rechtvaardigt. Neen, waarlijk, de teleurstellingen op een zondigen weg, zijn voor uw geloof niet zoo raadselachtig. Eer voelt ge uw geloof, als God daarin blaast, gesterkt. Maar als ge nu keer op keer merkt en oondervindt, hoe juist zulke zondige overleggingen ongestoord kunnen doorwerken en vrij spel hebben, maar hoe omgekeerd, edeler voornemens en Godzalige plannen, die ge hadt opgevat, verijdeld worden, dan komt de ergernis; dan wordt de ziel voor een raadsel geplaatst, dat ze niet kan oplossen; en dan komt zoo licht de vraag op de lippen: Waarom laat de Heere gedijen wat slecht was, en waarom verstoort Hij wat toch zoo heilig bedoeld was voor de eere zijns naams?

Die indruk van het Godsbestuur is vaak zoo smartelijk. Hier, in ons land, is het aan geuzen en martelaren, ja, gelukt zich vrij te vechten; maar zijn de Hugenooten in Frankrijk, wier martelaarsbloed toch ook gevloeid had, niet zoo goed als uitgemoord en ondergegaan? Het vernietigend ongeloof laat God de Heere gedijen in staat en wetenschap. Dat tiert en bloeit, en kent nauwlijks tegenstand; en hoe tobt het geloof niet, om met sobere middelen staande te blijven en even het hoofd boven te houden! Daar is in uw buurt een kroeg, die bloeit en geld als water verdient, en vlak daarbij een Christelijke school, die haast bezwijkt onder haar tekorten. Twee mannen zullen tering drijven, de één een kind Gods, op wie niets is aan te merken, de ander een kind der wereld van wie allerlei kwaad gerucht uitgaat, en toch die kleine vrome man staat op het punt van bankroet te gaan, en die concurrent legt elk jaar op. Bij hem komt alles koopen. En toch is het God immers, die ook de klanten naar elken winkel stuurt; en ook in handel en nering geschiedt er niets bijgeval.

Ge zult twee kinderen hebben, het ééne een zoon der smarte, die de hoop van uw ouderhart teleurstelde, waar niets uit wordt, en die u verdriet doet, en naast hem had God u een anderen zoon gegeven, die de lust uwer ziele was, omdat hij God vreesde en vooruitkwam met heilige energie. En zie, God zal u dien afgewenden jongen laten, en dien andere, waar uw ziele aan hing, zal God van u nemen, en hem afsnijden in het opbloeien zijner jaren. Leidde dit nu nog tot de bekeering van dien afgedoolde, gij zoudt het verstaan. Maar ook daar merkt gij niets van. Uw verdriet blijft, en de lust uws levens is van u genomen.

En dat doet God.

Het is niet een ziekte, die hem u tegen Gods wil ontrukt. Geen ding toch geschiedt er ooit gewisser, dan het hoog bevel van 's Heeren Woord. En bovendien, uit Job's geschiedenis merkt ge het wel, hoe God zelf het was, die het toeliet en het wilde, dat al deze bange dingen over zijn knecht Job komen zouden.

En denk nu niet, dat ge door op anderen te zien, getroost zoudt worden.

Integendeel, hoe meer uw hart naar buiten treedt, en mee gaat leven met anderen, en uit zijn zelfzucht uitkomt, hoe sterker van alle kant dat stuitend raadsel van Gods albestier op u aandringt.

Liefde vermeerdert smart, en hoe meer ge als kind van God deelnemend ingaat in het leven van anderen, en den gang van het leven om u heen bespiedt, hoe pijnlijker ge wordt aangedaan.

o, Het is zoo spoedig gezegd, dat er in Gods Voorzienigheid voorziening voor aller nood is.

Maar wie verdeelt dan het goed der aarde? Doet de Heere het niet? En is het dan niet pijnlijk voor uw menschelijk besef, te weten, hoe er zoo menige arme weduwe is, die er bleek en mager uitziet, omdat ze met al haar tobben nog niet genoeg voor haar leeftocht kan vinden, terwijl er toch zoo menig rijkaard is, die schatten gelds, waar hij niets voor deed, en die hij eenvoudig erfde, verkwist in overdaad?

Als er een pestilentie door het land waart, en ge ziet een eenigen zoon, die de steun van zijn arme moeder was, wegrapen, terwijl op de gracht achter haar huis een nieteling, die God noch mensch ontziet, gespaard blijft, beeft er dan niet iets in uw hart?

Immers ge zoudt zeggen, het lag zoo voor de hand, dat God zulk een pestilentie gebruikte om tal van onnutte, slechte menschen op te ruimen van den aardbodem. En zie, die laat Hij staan, en wie bijna onmisbaar was, neemt hij weg.

En wat nog sterker spreekt, omdat het zoo uitsluitend in Gods macht staat, Hij zal aan het ongeloof allerlei mannen van machtig talent en aangeboren genie schenken, en daarentegen zullen de Christenen in alle landen moeten tobben met middelmatigheden, waar geen kracht in schuilt.

Zelfs in de dierenwereld stuit ge op dezelfde raadselen.

Een hert is een edel dier, en het zal weiden met zijn jongen, dat er, zie, een tijger uit het bosch schiet, en het bespringt, en het moordt onder het angstgegil zijner jongen.

Zeg dus nooit, dat Gods doen zich vanzelf voor u rechtvaardigt, als alwijs en algoed.

Dat kan zeggen wie *niet* nadenkt, die *niet* let op wat er om hem geschiedt, en die aan de contrasten van het leven reeds zoo gewoon is, dat ze hem niet meer aangrijpen.

Maar als ge nog frisch en loog in uw hart zijt gebleven, en de liefde dringt u, en wat ge om u ziet gebeuren grijpt u aan, laat u geen rust, en dwingt u tot nadenken, neen, zeg dan nooit, dat de algemeene gang des levens u Gods wijsheid en Gods liefde leert.

Veeleer is het, of er een dwaasdrijvende macht door heel ons leven trekt, en alsof God het opzettelijk anders doet, dan wij, naar ons eerlijkst gevoelen, zouden meenen dat het had moeten gebeuren, opdat we tegen wat we zien in, *enkel door het geloof* ons aan God zouden vastklemmen, en, *tegen* alle ervaring van ons leven, belijden zouden, *dat God aan allen goed is.*

En zoo nu mag het zeker niet uitgedrukt. Van het waarom weten we letterlijk niets. Maar wel staat vast, dat wie meeleeft en om zich niet, alleen en enkel door zijn geloof aan de wijsheid en goedheid Gods kan vasthouden.

Zooals de Psalmist het uitspreekt: „De Heere is *aan allen* goed en zijne barmhartigheden zijn over *alle* zijne werken"; neen, dat zien we niet, en dat getuigt het leven niet. Dat *kan* u alleen getuigd worden door den Heiligen Geest in uw binnenste.

Maar zoo neemt ge dan ook eerst het eenig ware standpunt in, en bezit ge een getuigenis omtrent uw God, dat door nood noch dood uit uw hart kan worden uitgescheurd.

Dan is uw geloof aan Gods goedheid een verovering, die ge met geestelijke kracht gewonnen hebt op de verpletterende tegenspraak van de werkelijkheid om u heen.

Dan is het liedeke, dat God wijs en goed is, u niet meer een kinderlesje, dat ge anderen hebt nagezongen, maar wordt het u een levenspsalm opgeweld uit de iaspraak uwer ziel. En al gaat ge dan door vuur, en al dreigen dan de stroomen der bitterste werkelijkheid u te verzwelgen, dan triomfeert ge toch, en zingt van de goedheid Gods in het aangezicht van smart en zielaverdiet, van nood en lijden, van dood en graf.

En dan poogt ge dat niet uit te leggen, wat u toch niet gelukt, en dan redeneert ge daar niet over, als om uw belijdenis van Gods goedheid aan de spinrag van uw redeneering op te hangen, maar dan hebt ge den hoogen moed, om het bittere van den nood koelbloedig onder de oogen te zien, en den beker van uw lijden tot op de heffe uit te drinken; en dan verzwijgt ge het niet, dat ge God niet begrijpt, dat ge van zijn liefde het *tegendeel*, van zijn wijsheid eer het *omgekeerde* ziet; maar toch houdt ge onwrikbaar vast, aan wat uw geloof in u getuigt, en ge blijft met den psalmist jubelen: De Heere is aan allen goed, *goed ook aan mij.*

KUYPER.

Uit de Pers.

In de *Zuid Hollandsche Kerkbode* lezen wij:

Vereenigd.

De beteekenis van de vereeniging der gereformeerde kerken in Nederland begint allengs door allen, die tot die kerken behooren, steeds beter gevat te worden.

En hoe meer die beteekenis wordt verstaan, hoe meer de gereformeerden zich in de tot stand gekomen eenheid verblijden.

Wat die vereeniging is, dat hebben alle gereformeerden steeds gewild en gezocht, al wisten ze niet, hoe ze tot de vervulling van dien wensch zouden komen.

Ieder toch, die in de gereformeerde belijdenis staat, wenscht immer, dat *allen* in die belijdenis staan mochten. Elk, die met andere gereformeerde belijders in kerkelijke gemeenschap leeft onder de gereformeerde kerkenorde, is van overtuiging, dat *alle* gereformeerde belijders in zoodanige kerkelijke gemeenschap en onder de gereformeerde kerkregeering mallen leven. En evenzoo zien alle gereformeerde kerken, die naar de gereformeerde kerkenorde in gereformeerd kerkverband leven, er naar uit, dat *elke* kerk, die met haar dezelfde belijdenis en dezelfde kerkenorde volgt, ook tot hetzelfde kerkverband met haar zal behooren.

Hoe bedroeven zich de gereformeerde kerken, wanneer eene kerk, die met haar in belijdenis en kerkenorde overeenstemt, zich aan het kerkverband onttrekt. Zij rekenen dat terecht eene zonde te zijn tegen de kerken Christi bedreven, eene zonde tegen het beharen des Heeren en daarmee tegen den Heere zelven.

De belijdenis toch *eischt* de eenheid van kerkverband van alle gereformeerde kerken.

En de gereformeerde kerkenorde *eischt* evenzeer de eenheid van kerkverband van alle gereformeerde kerken. Wie die eenheid niet wil, *verloochent* daarin de gereformeerde belijdenis, en *verloochent* daarin de gereformeerde kerkregeering.

Een gereformeerde heeft hierin geen wil, geen keus. Zijn beginsel *dwingt* hem tot de eenheid. Hij moet voor zich en voor anderen ten ernstigste op die eenheid staan, zoo het bij hem met de gereformeerde *belijdenis*, met de gereformeerde *kerkregeering*, met de gereformeerde *kerk* meenens is.

Hier is geen nagel tusschen te krijgen.

Of wij zijn niet gereformeerd, maar sectarisch; — of wij willen de eenheid van allen, die in de gereformeerde belijdenis en kerkregeering vereenigd zijn.

Het gaat niet aan te zeggen: »Ik ben goed gereformeerd, maar ik heb in die vereeniging, in belijdenis, kerkenorde en kerkverband toch geen zin." Wie er zóó voor staat leeft bij zijn *zin* en niet bij zijn *belijdenis*. Hij wil een kerk naar zijn *zin* en niet naar zijn *belijdenis*. Hij zoekt een kerkelijke gemeenschap en een kerkverband naar zijn *zin* en niet naar zijn *belijdenis*. Vandaag is zijn *zin* zus en morgen is zijn *zin* zóó. Wie met hem vereenigd wil zijn, moet zich met zijn *zin* vereenigen; naar zijn *zin* zich schikken; en met zijn *zin* op en neer gaan. Hij gaat heden als hij *zin* heeft mee; en trekt zich morgen als hij *zin* krijgt terug; en overmorgen, als 't hem in den *zin* komen wil, verscheurt hij de kerk; totdat hij weer *zin* heeft om te vereenigen. Dat zou een diep zondig kerkelijk leven worden. Een door en door eigen*zinnig*, willekeurig, grillig, zelfzuchtig vleeschelijk kerkelijk leven. Zoo doet een ingebeeld belaagziek nufje; geen man, geen gereformeerde, geen Christen.

De Christen, de gereformeerde leeft niet bij *zijn zin* maar bij *Gods wil*, bij Gods geopenbaarden wil. Hij eischt op kerkelijk gebied dan ook, wat de eisch des *Woords* en mitsdien der *belijdenis* is: eenheid in belijden, in kerkenorde en derhalve ook eenheid van kerkverband.

Die eenheid is van Godswege verplichtend.

Er is niets, dat vrijheid geeft, om die eenheid te weigeren.

Er is niets, dat vrijheid geeft, om die eenheid te verstoren.

Weiger alle leeraars, die niet bekwaam zijn om te leeren, — *goed!* Ontsla ouderlingen en diakenen, die den toets niet kunnen doorstaan, — *best!* Sta er op, dat elk leeraar en elke kerk independentistische of labadistische, of welke willekeurige eigenwijsheid en pauselijkheid en eigendomzelijkheid en ijdelheid ook, gevangen zullen geven; en in gereformeerde paden *onder* en *naar* de gereformeerde belijdenis en kerkenorde in den éénen kerkenraad en in het ééne kerkverband zullen leven; en alle Woord in klank en schrift, waarmee ze de gereformeerde kerk beschadigen of ondermijnen, zullen nalaten en afleggen; — *uitstekend!* Eisch dat de kerk niet een speelballetje zij van dezen of dien maar *kerk*, die zich tegenover alle eigendunkelijkheid in den Naam des Heeren gelden laat, als de gemeente Gods, de pilaar en vastigheid der waarheid; een muur tegen alle sectarissen, tegen allen, die voor hun liefhebberij hun eigen vischvijvertje willen hebben hun eigen troontje willen oprichten, hun eigen tempeltje willen bouwen; eisch, dat de kerk zich tegen die allen gelden laat en elk in consciëntie en handeling zijn plaatsje leert houden, als zijnde niet het lichaam maar slechts een *lid* dat aan het lichaam onderworpen is; eisch, dat de kerk alle gedachte, dat Ds A of haar B of vrouw C de kerk is, neerwerpe, — die eisch is *recht* in een *gereformeerde* kerk, in een *kerk!*.....

Maar juist, zoo ge die eischen stelt, zoo het u daarmee ernst is, onderwerp uzelven dan allereerst aan den eisch van de éénheid der kerken, waar ze in belijdenis en kerkregeering in dezelfde en gelijke rechten staan.

Hier is het »shibboleth", waaraan zij, die waarlijk de *gereformeerde kerk* voorstaan, te kennen zijn.

De anderen zeggen altijd »Schibboleth", — dat is: zij komen met *zin*". *Ik* vind, en *ik* wil, en *ik* vraag, en *ik* gevoel en *ik* vrees, en *ik* heb gezegd, en *ik* zal. Het begint en het eindigt met *ik* en *mijn* en *mij*, en *ons*. Hier wordt de waarlijk godvruchtige gereformeerde adem gemist.

Het karakter van de echte gereformeerde belijdenis, van de zuivere waarheid, is van het Christendom is, dat het *ik* er in gekruisigd is. Iemand moge nog zoo hoog opgeven van gereformeerd en van geestelijke hoogte en ervaring, — zoo hij het nog altijd over *zichzelven* heeft, is het *ik* niet gekruisigd, en is hij in zijn zielaleven nog *niet* gereformeerd. Hij mint Jeruzalem nog niet boven zijn rechterhand, en heeft hem uchtere, alle zikken" geringschatende, maar daarom zoo waarlijk godvruchtige en godverheerlijkende *gereformeerde kerkelijke leven* niet bekwaam. In *dat* kerkelijk leven komt *God* tot zijn eere, en het *lichaam van Christus* tot zijn recht. — maar alle vleesch is daar gras, en alle heerlijkheid van een mensch een grasbloem, afgevallen en verdord. Alleen in het *lichaam van Christus* vindt elk zijn waarde *door het lichaam*. Alle naam wordt daar neergeworpen; slechts één naam vervult heel den tempel. Wie is zelfs Paulus, en wie is Apollos anders dan dienaars door welke *gij*, o *kerke Christi* hebt geloofd. Alles is uwe; doch *gij zijt van Christus*! Gij als *gemeente*, als *kerk*!

Dit waarlijk Christelijke, kerkelijke, gereformeerde werpt alles wat zich ook in de gereformeerden tegen de eenheid der gereformeerde kerken verheffen wou, *neer*. Geen gereformeerde kan eenige wettige vrijheid vinden, om tegen de eenheid der gereformeerde kerken op de belijdenis en onder de kerkenorde zijn tong te verroeren. Het eenige wat hem daartoe bewegen kan, is zik." De eenheid met kerken die naar de gereformeerde belijdenis en kerkenorde willen geregerd en geoordeeld worden, *mag* geen gereformeerde weigeren. Slechts wie zelf niet waarlijk onder die belijdenis en die kerkregeering buiken wil, kan tegen deze eenheid in verzet komen. Maar daarmee *verlaat hij dan ook de kerklijke gereformeerde paden*, om, zij het dan ook met gereformeerden naam, in een eigen schismatiek prieeltje zijn genoegen te zoeken.

Vereenigd!

Vereenigd in belijdenis en kerkelijk leven, — dat was aller gereformeerden wensch.

En de vervulling van dien wensch is verkregen.

Alle gereformeerde kerken, die door de goede hand Gods sinds '31 en '86 uit het doolhof van het Hervormd kerkgenootschap werden uitgeleid en aanvankelijk door het bijkomstige reglement van '69 gescheiden bleven, zijn, nu dat reglement wegviel en alleen belijdenis en kerkenorde bleven, in den wettigen weg en naar den eisch van belijdenis en kerkenorde *tot vereeniging gekomen*.

Alle onderscheid tusschen die kerken viel nu weg; die kerken zijn nu één. Geen A of B onderscheidt ze meer. Slechts waar twee of meer kerkeraden zijn, worden voor den korten tijd, die nog voor de regelmatige ineenvloeiing noodig is, die kerkeraden door een verschillenden letter aangedud. Maar volstrekt niet om daarmee een *verschil* aan te geven. Wie nog spreekt of schrijft van afgescheidenen, of doleerenden, van *Christelijk* Gereformeerd, of *Nederduitsch* Gereformeerd, die doet onrecht. De kerken zijn één. En ze besloten, die eenheid uit te drukken door zichzelven en elkander te noemen: *Gereformeerde* kerken.

Geen verschil mag meer gemaakt worden.

De leeraars behooren nu door het kerkverband tot de *Gereformeerde* kerken: tot de ééne zoowel als tot de andere.

De theologische school te Kampen is nu de school der *gereformeerde* kerken; van de ééne zoowel als van de andere.

De zendingsarbeid is thans die van de *gereformeerde* kerken, van de ééne zoowel als van de andere.

De candidaten in de godgeleerdheid van de Vrije Universiteit, die classicaal examen deden, zijn thans candidaten der *gereformeerde* kerken; van de ééne zoowel als van de andere.

De vacatuurbeurten moeten thans vervuld door de leeraars der *gereformeerde* kerken, en de classen zullen wel doen in het aanwijzen der leeraars hierop te letten, opdat èn de leeraars èn de kerken de eenheid mogen gevoelen en oefenen. Het moet ernst zijn met die eenheid.

Zoo zal ook bij benoemingen in de classicale vergaderingen en synoden alle pogen om een dienaar des Woords of onderling uit dezen of dien vroegeren kring van kerken boven een uit den anderen vroegeren kring te verkiezen moeten onderdrukt worden.

In alles moet de *eenheid* uitkomen. Alle verschil moet wegvallen. Slechts naar geschiktheid en bekwaamheid of ervaring worde, overeenkomstig de kerkenorde, voor zooveel noodig gevraagd. En overigens zal gelijkheid moeten onderhouden worden en de toerbeurt gelden.

De hulp voor ondersteuning van studenten voor emeriti predikanten, voor predikants weduwen en weezen gaat voortaan van allen samen uit.

O worde de rijkdom, die in het *wegvallen* van »mijn" en »dijn," van »gij" en »wij," van »hen" en »ons" geschonken werd genoten.

Dit is het heerlijke van Christus' kruis, waarin niet den apostel de gemeente des Heeren roemt, dat Hij deze *twee* tot *één* gemaakt heeft.

Worde daarin dan ook onze roem gevonden.

En zij het een roemen niet in onszelf, maar in den Heere.

S.

Scholen te Kootwijk.

Door Ds. HOUTZAGERS voor de scholen ontvangen: Een dankoffer na herstelling van een broeder te Fijnaart *f* 2.

De martelaren.

XCVII.

WILLEM PRESSIUS.

Onder de steden, door de partij der Gereformeerden in 1582 veroverd, behoorde ook de Oost-Vlaamsche stad Aalst. Reeds vroeger heeft daar de Hervorming gezegeerd. Andries Berteloot toch, die in 1566 in de omreeken van Aalst bedienaar des Woords was, werd in genoemde stad opgehangen. Van den 23sten April 1582 tot 3 November 1583 bleef de stad in handen van Gereformeerden. In dien tijd was daar Willem Pressius, »een man van tamelijke geleerdheid, met een goed eerlijk, recht geoefend in den godsdienst en van goeden andel" dienaar des Woords. De kerk van Aalst riep hem en die van Gent stond hem af.

Van geboorte was Wilhelmus Pressius geen Nederlander. Omstreeks 1544 zag hij in Aken, de oude kroonstad der Duitsche keizers, het levenslicht. Op zes en twintigjarigen leeftijd kwam hij naar de Nederlanden, »om vruchten van zijne studiën te laten blijken ter eere Gods en tot bloei der Christelijke gemeente." Waar hij toen het Evangelie gepredikt heeft, weten wij niet. Eerst in het jaar 1581 vernemen wij iets van hem. Toen toch was hij in het land van Waas arbeidende, tot het jaar 1582, wanneer hij, zooals wij gezien hebben, naar Aalst geroepen werd. Omtrent zeven maanden bediende hij daar »met goede vrucht het predikambt." Den dag na de inname van Aalst, waartoe het verraad der Engelsche bezetting dienstig was geweest, werd de leeraar gevangen genomen door den gouverneur, vergezeld van een der Engelsche verraders, kapitein Moor. Toen deze de handen aan hem slaan wilde, zeide hij: »Neem dieven en schelmen gevangen, want ik ben reeds genoeg gebonden door het woord van den gouverneur."

Naar Gravenstein gebracht, werd de gevangene er bewaakt door de Engelschen. Des anderen daags bezochten hem twee kapiteins (een waarschijnlijk de gouverneur), die hem in het Waalsch ondervroegen: Van waar hij was, hoe lang hij te Aalst geweest was, want hij was Martinist (Luthersch) Calvinist of Wederdooper. Op deze laatste vraag zeide hij: »Ik ben noch Martinist, noch Calvinist, noch Wederdooper, noch Pausgezinde, maar heb alleen onderwezen de leer van Christus en zijne Apostelen." Uit verdere verklaringen blijkt, dat hij Gereformeerd geweest is. O. a. zien wij dit in zijn gesprek met een monnik over de kerk en de kerkleer. Niet de kerk moest hem zeggen wat waar was, maar Gods Woord; niet de kerkvaders waren de rechte verklaarders van Gods Woord, maar de Heilige Geest, door wiens getuigenis alleen ook de kerk verzekerd is, dat de Heilige Schrift Gods Woord is. Wel las hij de geschriften der kerkvaders en anderen, maar door geen dezer was hij in zijne consciëntie gebonden.

Eveneens kwam Pressius' Gereformeerde belijdenis uit in zijn gesprek over den Paus en de kerkelijke overheid. De priester had hem gevraagd »Zo» behoort er dan in de kerk geen overheid te zijn, hoe zal men dan de gemeente goed kunnen regeeren? Er moet een opperhoofd zijn, om de onderdanen te onderwijzen en te regeeren." Hierop antwoordde de trouwe belijder: »Ik vind in Gods Woord de hooge titels van overheid en dergelijke in de kerk niet, die zijn veeleer door Christus verboden. Wij erkennen geene overheid, dan een vroom bestuurder; de kerkedienaren waren broeders onder de anderen en dienaren der gemeente en geene heeren om elkaar of de gemeente iets te gebieden.

Toen de priester belasterde en een kerkroover noemde, kwam Pressius voor hem op. Zelfs duldde hij niet, dat Calvyn bloeddorstig werd genoemd, daar hij Servetus had laten dooden en daarna een geschrift uitgegeven, hetwelk inhield, dat men de ketters dooden moest. »Wij en anderen", zeide de martelaar, »die te Genève verkeerd hebben, weten beter, wat het ambt der kerkedienaren is, dan gij en andere vijanden der waarheid. Servet werd door rechters gedood, die wel wisten, wat hun ambt inhield, en aangezien gij (Papisten) toegeeft, dat hij rechtmatig gedood is, waarom zult gij dan den godzaligen man, die in heiligheid en geleerdheid het geheele Pausdom te boven gaat, bezwaren."

Den 5en December werd Pressius geboeid en in een gat geworpen, waarin hij ongeveer vijf weken lang grooten smaad moest verduren van soldaten en monniken. Indien tijd rieden hem eenige Engelschen aan, een verzoekschrift om ontslag uit den kerker in te dienen bij hunnen opper-gerechtsdienaar. Het plan scheen te zijn, om Pressius naar Engeland te zenden, ten einde het verraad der Engelschen aan Aalst gepleegd bij koningin Elisabeth goed te praten. De gevangene doorzag deze streek en besloot te blijven, waar hij was.

Den 3en Januari ontbood hem de commissaris en maakte hem de beschuldigingen bekend tegen hem gerezen: dat hij namelijk in 's konings landen eene nieuwe leer gepredikt, met de oproerlingen gemeene zaak gemaakt en tot daden van geweld tegen de geestelijken en Roomschen geprikkeld had. Pressius ontkende, dat hij in 's konings landen had gepredikt, Vlaanderen toch behoorde tot de heerenlanden, waarover Filips II het beheer had. Aan oproer had hij nimmer gedacht, maar de leer der Schrift, ja, die had hij gepredikt, waar hij kon. De commissaris stelde daarop den martelaar voor een losgeld te betalen van 2000 gulden, doch deze verklaarde, dat hij die som niet kon betalen, daar hij niets bezat en niemand van zijne gemeente wilde bezwaren, daar onder haar niet vele edelen, rijken en machtigen waren.

Desniettemin werd hem eenige tijd van overleg toegestaan en wel tot den 24en Januari. Toen hij dien dag wederom verklaarde het gevraagde rantsoen niet te kunnen betalen, zeide de commissaris: »Ik kan het niet veranderen."

Ondertusschen zaten Pressius' vrienden ook niet stil. De kerkedienaren van Gent deden al wat zij konden, om Jonker Jan van Hembyze, opperraadslid in die stad, te bewegen tot de vrijlating van den gevangene mede te werken, maar deze was er niet bereid toe.

Eindelijk in Maart 1584 werd Pressius in een put verdronken.

DE GAAY FORTMAN.